

W., dnia 12 lipca 2019 r.

Sygn. akt VI Ka 1198/18

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Sąd Okręgowy Warszawa-Praga w Warszawie VI Wydział Karny Odwoławczy w składzie :

Przewodniczący: sędzia Anna Zawadka

protokolant: protokolant sądowy - stażysta Zuzanna Poźniak

przy udziale prokuratora Teresy Pakieły

po rozpoznaniu dnia 12 lipca 2019 r.

sprawy M. S. (1), syna J. i U., ur. (...)
w W.

oskarżonego o przestępstwo z art. 233 § 1 k.k.

A. S., syna M. i M., ur. (...) w W.

oskarżonego o przestępstwo z art. 233 § 1 k.k.

na skutek apelacji wniesionej przez prokuratora

od wyroku Sądu Rejonowego w Otwocku

z dnia 23 maja 2018 r. sygn. akt II K 852/15

uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi Rejonowemu w Otwocku do ponownego rozpoznania.

VI Ka 1198/18

UZASADNIENIE

M. S. (1) został oskarżony o to, że:

I. w dniu 11 czerwca 2015 roku w Komisariacie Policji w J., w powiecie (...), w województwie (...), składając zeznania mające służyć za dowód w postępowaniu o sygn. KP-II-2694/15, będąc prawidłowo pouczonym o odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań, zeznał nieprawdę poprzez zaprzeczenie, iż w maju oraz czerwcu 2015 roku kupował substancję psychotropową w postaci amfetaminy od A. B.,

tj. o czyn z art. 233 § 1 k.k.,

A. S. został oskarżony o to, że:

II. w dniu 16 czerwca 2015 roku w Komisariacie Policji w J., w powiecie (...), w województwie (...), składając zeznania mające służyć za dowód w postępowaniu o sygn. KP-II-2694/15, będąc prawidłowo pouczonym o odpowiedzialności karnej za składanie fałszywych zeznań, zeznał nieprawdę poprzez zaprzeczenie, iż w maju oraz czerwcu 2015 roku kupował substancję psychotropową w postaci amfetaminy od A. B.,

tj. o czyn z art. 233 § 1 k.k.,

Sąd Rejonowy w Otwocku wyrokiem z dnia 23 maja 2018r. w sprawie II K 852/15

1. oskarżonych M. S. (1) i A. S. uniewinnił od popełnienia zarzucanych im czynów;
2. na podstawie art. 632 pkt 2 k.p.k. kosztami postępowania obciążył Skarb Państwa.

Apelację od wyroku wniósł prokurator, który zaskarżył wyrok w całości na niekorzyść oskarżonych M. S. (1) i A. S..

Na podstawie art. 427 § 2 kpk i art. 438 pkt 2, 3 kpk wyrokowi temu zarzucił:

I. obrazę przepisów postępowania, która miała wpływ na treść orzeczenia, tj. art. 7 kpk, polegającą na wydaniu orzeczenia w oparciu o dowolną, a nie swobodną ocenę materiału dowodowego, wbrew zasadom prawidłowego rozumowania i doświadczenia życiowego, co skutkowało błędem w ustaleniach faktycznych, mającym wpływ na treść orzeczenia polegającym na błędnym przyjęciu, iż oskarżony M. S. (1) składając w dniu 11 czerwca 2015r. zeznania mające służyć za dowód w postępowaniu o sygn. KP II 2694/15 zeznając nieprawdę poprzez zaprzeczenie, iż w maju 2015r. kupował substancję psychotropową w postaci amfetaminy od A. B. realizował swoje prawo do obrony, a w konsekwencji jego uniewinnieniem, podczas gdy uwzględnienie wszystkich zebranych dowodów, ocenionych swobodnie z uwzględnieniem zasad prawidłowego rozumowania, wskazań wiedzy i doświadczenia życiowego prowadzi do wniosku, iż oskarżony popełnił zarzucany mu czyn albowiem, zachowanie oskarżonego w oczywisty sposób nie stanowiło realizacji jego prawa do obrony;

II. obrazę przepisów postępowania, która miała wpływ na treść orzeczenia, tj. art. 7 kpk, polegającą na wydaniu orzeczenia w oparciu o dowolną, a nie swobodną ocenę materiału dowodowego, wbrew zasadom prawidłowego rozumowania i doświadczenia życiowego, co skutkowało błędem w ustaleniach faktycznych, mającym wpływ na treść orzeczenia polegającym na błędnym przyjęciu, iż oskarżony A. S. składając w dniu 11 czerwca 2015r. zeznania mające służyć za dowód w postępowaniu o sygn. KP II 2694/15 zeznając nieprawdę poprzez zaprzeczenie, iż w maju 2015r. kupował substancję psychotropową w postaci amfetaminy od A. B. realizował swoje prawo do obrony, a w konsekwencji jego uniewinnieniem, podczas gdy uwzględnienie wszystkich zebranych dowodów, ocenionych swobodnie z uwzględnieniem zasad prawidłowego rozumowania, wskazań wiedzy i doświadczenia życiowego prowadzi do wniosku, iż oskarżony popełnił zarzucany mu czyn albowiem, zachowanie oskarżonego w oczywisty sposób nie stanowiło realizacji jego prawa do obrony.

Podnosząc powyższe zarzuty na podstawie art. 437 § 1 kpk prokurator wnosił o uchylenie zaskarżonego orzeczenia w całości wobec M. S. (1) i A. S. i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Apelacja Prokuratora zasługuje na uwzględnienie. Rację ma skarżący, że Sąd I Instancji naruszył zasadę swobodnej oceny dowodów zawartą w art. 7 k.p.k., czego konsekwencją był błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za postawę orzeczenia mogący mieć wpływ na treść tego orzeczenia, a polegający na przyjęciu, że zebrany w sprawie materiał dowodowy nie daje podstaw do przyjęcia winy i skazania oskarżonych M. S. (1) i A. S. za przestępstwo z art. 233 § 1 k.k., co skutkowało ich uniewinnieniem.

Należy przy tym dodać, iż w sprawie niniejszej trudno przyjąć, aby Sąd Rejonowy dokonał wymaganych zasadą rzetelnego procesu karnego ustaleń faktycznych. Rzecz w tym, iż ustalenia faktyczne uzewnętrznione w uzasadnieniu orzeczenia sprowadzają się do przytoczenia treści orzeczeń i depozycji uczestników postępowania. Tymczasem w toku postępowania o czyn z art. 233 § 1 k.k. Sąd zobligowany był rozstrzygnąć samodzielnie zagadnienia faktyczne i prawne, w tym dokonać własnych ustaleń, co do tego czy obaj oskarżeni składając zeznania w charakterze świadków w toku dochodzenia prowadzonego przeciwko A. B. podejrzanej o czyn z art. 59 ust 1 i art. 62 ust 1 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii i zeznając nieprawdę co do tego, że w maju oraz czerwcu nie kupowali od A. B. substancji psychotropowej w postaci amfetaminy, realizowali w ten sposób swoje prawo do obrony.

Zwrócić trzeba przede wszystkim uwagę na okoliczności w jakich M. S. (1) i A. S. byli przesłuchiwani w charakterze świadków. W sprawie prowadzonej przez Prokuraturę Rejonową w Otwocku toczyło się postępowanie o sygn. akt 2 Ds 688/15/S przeciwko A. B. dotyczące m.in. udzielania M. S. (1) i A. S. substancji psychotropowej w postaci amfetaminy w celu osiągnięcia korzyści majątkowej tj. o czynny z art. 59 ust 1 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii.

Z postępowania tego wyłączono materiały dotyczące zeznawania nieprawdy w dniu 11 czerwca 2015r. przez M. S. (1) i w dniu 16.06.2015r. przez A. S. tj. o czynny z art. 233 § 1 k.k. Natomiast to właśnie w toku postępowania prowadzonego przeciwko A. B. – jak wynika z postanowienia o przedstawieniu zarzutów (k. 42), przesłuchano dwukrotnie M. S. (1) i A. S. w charakterze świadków, co zaowocowało postawieniem im zarzutu składania fałszywych zeznań w dniu 11 czerwca 2015 roku i 16 czerwca 2015 roku. Słusznie zatem prokurator podniósł, że w sprawie niniejszej nie sposób przyjąć, aby obaj oskarżeni pouczeni o treści art. 183 k.p.k., składając fałszywe zeznania realizowali swoje prawo do obrony.

Jak wynika z ugruntowanego już orzecznictwa Sądu Najwyższego i sądów apelacyjnych ”działanie oskarżonego w ramach przysługującego mu prawa do obrony stanowi kontratyp wyłączający przestępność czynu polegającego na składaniu fałszywych zeznań, mający swą podstawę zwłaszcza w przepisach art. 6, art. 74 § 1 i art. 175 k.p.k. Jeśli zatem, w związku z określonym zdarzeniem zachodzą podstawy do pociągnięcia danej osoby do odpowiedzialności karnej, to nie można jej zarazem stawiać zarzutu złożenia fałszywych zeznań dotyczących przebiegu tego zdarzenia, nawet wtedy, gdy doszło do przesłuchania przed zebraniem dowodów uzasadniających postawienie zarzutu popełnienia przestępstwa. W takiej bowiem sytuacji zeznania tej osoby zawsze mają znaczenie dla realizacji jej prawa do obrony” (tak m.in. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 30 czerwca 2009 roku w sprawie pod sygn. V KK 25/09).

Oczywistym jest, że zarówno oskarżony M. S. (1), jak i oskarżony A. S. składając zeznania w charakterze świadka i opisując we wcześniejszych zeznaniach ile razy, w jakiej ilości i za jaką cenę oraz w jakich okolicznościach kupowali amfetaminę od podejrzanej A. B., a następnie zmieniając swoje zeznania i przecząc aby do takich transakcji dochodziło, nie działali w zamiarze ochrony siebie przed ewentualnym oskarżeniem o posiadanie substancji psychotropowej. Wprawdzie przeciwko oskarżonemu M. S. (1) toczyło się wówczas postępowanie w sprawie posiadania w dniu 1 czerwca 2015r. substancji psychotropowej w postaci amfetaminy o wadze 0,99 grama netto tj. o czyn z art. 62 ust 1 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii (k.25). Tym niemniej przesłuchany w dniu 2 czerwca 2015r. w charakterze podejrzanego M. S. (1) przyznał się do tego czynu i zadeklarował wolę dobrowolnego poddania się karze w wymiarze uzgodnionym z prokuratorem. Natomiast przesłuchany w charakterze świadka najpierw w dniu 09.06.2015r. złożył zeznania obciążające A. B., a następnie w dniu 11.06.2015r. w sposób niezgodny z rzeczywistością zeznał, że przesłuchujący go wówczas funkcjonariusze policji podczas tego przesłuchania w dniu 09.06.2015r., przekraczając swoje uprawnienia, wymusili na nim złożenie zeznań obciążających A. B..

Rację ma prokurator wskazując, iż oskarżony w tych zeznaniach de facto fałszywie pomówił funkcjonariuszy policji o dopuszczenie się czynu z art. 231 § 1 kk w zb. z art. 191 § 1 kk w zw. z art. 11 § 2 k.k. Takie działanie nie może być przejawem realizacji prawa do obrony i nie może stanowić podstawy do przyjęcia kontratypizacji objętego zarzutem czynu. Po pierwsze działanie oskarżonego M. S. (2) nie zmierzało do ochrony siebie przed odpowiedzialnością karną za posiadanie amfetaminy, lecz do uwolnienia A. B. od odpowiedzialności karnej za udzielanie w celu osiągnięcia korzyści majątkowej substancji psychotropowej w postaci amfetaminy. Po drugie rację ma prokurator wskazując, iż obrona oskarżonego (osoby podejrzewanej) nie może być realizowana bez ograniczeń, w drodze pomawiania i naruszania dobrego imienia osób trzecich, lecz musi się mieścić w granicach określonych przepisami prawa i być realizowana za pomocą instrumentów i sposobów przewidzianych prawem. Przypomnieć należy, iż podmiotem przestępstwa z art. 234 k.k. może być każdy, kto fałszywie oskarża o udział w przestępstwie inną osobę, nawet współoskarżony. Niedopuszczalne jest bowiem uznanie, iż prawo do obrony obejmuje także obronę kosztem innej, niewinnej osoby.

Z kolei A. S. w ogóle nie postawiono w toku postępowania KP-II-2694/15 żadnego zarzutu, gdyż zebrane w sprawie dowody nie uzasadniały dostatecznie podejrzenia popełnienia przez niego przestępstwa i nie zachodziły wówczas podstawy do pociągnięcia go do odpowiedzialności karnej. Ustalenie przez Sąd Rejonowy zaistnienia warunków bezkarności złożenia fałszywych zeznań jest zatem błędne. Nie można przecież uznać aby realizacja prawa do obrony stanowiła również zmiana zeznań przez A. S., skoro nawet potencjalnie nie groziła mu odpowiedzialność karna za

posiadanie narkotyków. Jak słusznie zauważa prokurator, złożone przez oskarżonych inkryminowane zeznania, w których wycofali się z obciążania A. B., nie stanowiły emanacji ich prawa do obrony, lecz ich celem było bezprawne zakłócenie prawidłowego biegu postępowania karnego i eliminacja z materiałów sprawy dowodów obciążających A. B., a w konsekwencji uwolnienie jej od odpowiedzialności karnej grożącej za przestępstwa z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii.

Należy podkreślić, iż przestępstwo fałszywych zeznań może popełnić każdy, kto składa zeznania, które mają służyć za dowód w postępowaniu prowadzonym na podstawie przepisów ustawy. Z treści dyspozycji przepisu wynika, że podmiotem przestępstwa z art. 233 § 1 k.k. nie może być nigdy podejrzany ani oskarżony, jak również obwiniony (art. 20 k.p.w.), składają oni bowiem wyjaśnienia, a nie zeznania lub oświadczenia (zob. art. 175 k.p.k.), a orzecznictwo i doktryna stoją na stanowisku, że nie ponosi odpowiedzialności karnej na podstawie art. 233 § 1 k.k. również osoba, która przesłuchana została w charakterze świadka wbrew wynikającemu z art. 313 § 1 k.p.k. nakazowi przesłuchania jej jako podejrzanego (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 26 kwietnia 2007 r., sygn. I KZP 4/07), jak też osoba która umyślnie składa nieprawdziwe zeznania dotyczące okoliczności mających znaczenie dla realizacji jego prawa do obrony (art. 6 k.p.k.)- uchwała Sądu Najwyższego z dnia 20 września 2007 r. sygn. I KZP 26/07.

W kontekście rozstrzygnięcia Sądu Rejonowego podkreślenia wymaga fakt, iż zgodnie z treścią art. 42 ust. 2 Konstytucji oraz art. 6 k.p.k. prawo do obrony przysługuje oskarżonemu, to jest każdemu, przeciw komu prowadzone jest postępowanie karne. Rozumienie terminu „oskarżony” w ujęciu literalnym, nadanym mu wolą ustawodawcy w treści art. 71 § 3 k.p.k. powoduje, że bez wątpliwości prawo do obrony rozciąga się także na podejrzanego. Nie ulega wątpliwości, że podejrzany o inne przestępstwo (z art. 62 ust 1 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii), M. S. (1) mógł też występować w roli świadka w postępowaniu prowadzonym przeciwko A. B., co do okoliczności przestępstwa nie mającego bezpośrednio związku z jego czynem i to z rygiem odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywych zeznań. Oznacza to, że M. S. (1) składając w dniu 11 czerwca 2015 r. zeznania w sprawie KP -II-2694/15 nie może być uznany za podmiot przeciwko któremu było lub mogło być prowadzone postępowanie karne o posiadanie amfetaminy, której udzielanie zarzucono A. B.. Wprawdzie obaj oskarżeni M. S. (1) i A. S. w swoich wcześniejszych zeznaniach wskazywali, że amfetaminę nabywali od A. B.. Tym niemniej z akt sprawy wynika, że nie chodziło o dostarczenie dowodów, które mogłyby zostać wykorzystane do pociągnięcia obu świadków do odpowiedzialności karnej za posiadanie tej amfetaminy nabytej od podejrzanego, lecz dowodów dotyczących odpowiedzialności osoby dla nich obcej tj. A. B.. W konsekwencji, będąc w ówczesnej sytuacji procesowej świadkiem zarówno M. S. (1) jak i A. S. mieli obowiązek składania zeznań pod rygiem odpowiedzialności karnej za fałszywe zeznania, nie byli bowiem ani oskarżonymi, ani nawet osobami zagrożonymi odpowiedzialnością karną, którym służyłoby prawo do obrony. Stwierdzić należy, że prawo do obrony nie może być utożsamiane z prawem do kłamstwa jako takiego, nie jest swoistą licencją na bezkarność matactwa. Nie chroni ono osoby, która umyślnie składa nieprawdziwe zeznania dotyczące okoliczności nie mających znaczenia dla realizacji jej prawa do obrony.

Warto pamiętać o tym, że prawo do obrony nie jest nieograniczone i za pozbawiony podstaw prawnych Sąd uznaje pogląd jakoby obejmowało ono także obronę kosztem innej, niewinnej osoby. Zatem okoliczność wskazująca na to, że oskarżony M. S. (1) fałszywie oskarżał o popełnienie przestępstwa osobę niewinną, stanowić mogła podstawę do przeprowadzenia stosownego postępowania karnego, w celu ustalenia, czy istotnie popełnione zostało przestępstwo (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 25 kwietnia 1995 r. sygn. II KO 6/95).

Biorąc pod uwagę wskazane okoliczności w sprawie zachodziła konieczność uchylecia zaskarżonego orzeczenia i przekazania sprawy Sądowi I Instancji do ponownego rozpoznania. Ponownie rozpoznając sprawę Sąd ten przeprowadził postępowanie dowodowe w zakresie koniecznym do ustalenia tego czy w dniu 11 czerwca 2015 r. oskarżony M. S. (1), a w dniu 16 czerwca 2015r. A. S., złożyli nieprawdziwe zeznania i czy korzystali wówczas ze swojego prawa do obrony.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Rejonowy winien przeprowadzić ponownie w całości przewód sądowy. Winien dołączyć akta sprawy o sygn. akt II K 869/14 prowadzonej w Sądzie Rejonowym w Otwocku przeciwko A. B. w celu ustalenia czy obaj oskarżeni zostali w tej sprawie przesłuchani w charakterze świadków i jakiej treści zeznania

złożyli. Należy bowiem wskazać, iż zgodnie z przepisem art. 233 § 5 pkt 2 k.k. (w brzmieniu obowiązującym także w dacie czynów), Sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia, jeżeli sprawca dobrowolnie sprostuje fałszywe zeznanie zanim nastąpi, chociażby nieprawomocne, rozstrzygnięcie sprawy. Ponadto rozważyć potrzebę dołączenia akt sprawy o sygn. II K 480/15 prowadzonej w Sądzie Rejonowym w Otwocku przeciwko M. S. (1) celem ustalenia jakiej treści ostatecznie zarzut w tej sprawie mu postawiono .

W zależności od rezultatu poczynionych ustaleń Sąd Rejonowy oceni je z uwzględnieniem poczynionych uwag dotyczących się obowiązującego prawa w dacie popełnienia przez obu oskarżonych czynu.

Sąd Rejonowy powinien dokonać prawidłowej analizy materiału dowodowego, zgodnie z zasadą swobodnej, a nie dowolnej oceny dowodów. Przy czym rozważaniom powinny być poddane także argumenty zawarte w apelacji Prokuratora. Następnie Sąd I instancji winien poczynić prawidłowe ustalenia faktyczne i na ich podstawie rozstrzygnąć o winie oskarżonych w ramach zarzucanego aktem oskarżenia każdemu z nich czynu.